

ПОЛІТИКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ ЄС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Розглянуто політики ЄС з імплементації цілей сталого розвитку. Обґрунтовано передумови та розглянуто етапи реалізації політики сталого розвитку міст ЄС, як політики сталого розвитку локального рівня. Встановлено, що політика сталого міського розвитку країн-членів ЄС в умовах глобалізації базується на збалансованості економічних, екологічних, соціальних складових розвитку та політиці партнерства і згуртованості.

Ключові слова: політика, сталий розвиток міст, глобалізація.

Сталий розвиток є важливою політичною ініціативою Європейського Союзу (ЄС). Як найбільший у світі економічний і політичний союз, ЄС завжди прагнув забезпечити послідовне зростання в своїх країнах-членах. Це стало можливим завдяки успішній реалізації політик сталого розвитку, які сприяють не тільки економічному зростанню, але й активно підтримують екологічну стійкість. Такі політики варіюються від ініціатив щодо впровадження відновлюваних джерел енергії до стратегій управління відходами, і все це спрямовано на забезпечення балансу між економічним процвітанням і збереженням навколишнього середовища.

Політика сталого розвитку ЄС в умовах глобалізації — це політика перетворення ЄС на найбільш конкурентоспроможну та динамічну у світі економіку, що будується на знаннях, здатних забезпечити стале економічне зростання, екологічну безпеку, створення робочих місць кращої якості та підвищити рівень соціальної згуртованості. Тобто, передбачає забезпечення збалансованого розвитку, в основі якого зміна суспільних відносин і формування такого суспільства, яке не руйнуватиме середовище свого існування. Перехід до такої моделі розвитку має й етичний зміст, це зсув у ціннісних орієнтаціях багатьох людей. Як будь-який суспільний ідеал, концепція збалансованого розвитку є дороговказом для створення суспільства, яке буде розвиватись у гармонії з природою.

Політики управління сталим розвитком ЄС — це імплементація стратегічних ініціатив Європейської комісії та національних стратегій сталого розвитку країн-членів ЄС щодо перетворення Євросоюзу на ефективну, стійку та конкурентоспроможну економіку, а Європу на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року, стимулюючи розвиток економіки, покращення здоров'я та якості життя людей, а також трансформуючи кліматичні та екологічні виклики на можливості у всіх сферах та політиках ЄС, гарантуючи справедливий та інклюзивний характер зеленого переходу.

Імплементуючи цілі сталого розвитку на глобальному, наднаціональному, національному, регіональному та локальному рівнях, в соціально-економічних системах країн-членів, ЄС прагне розробити кращі та ефективніші стратегії для забезпечення сталого розвитку в своїх містах і регіонах на перспективу, забезпечивши безпечне довкілля для майбутніх поколінь. Регіональна політика сталого розвитку ЄС базується на стратегіях сталого розвитку ЄС та національних стратегіях сталого розвитку країн Співтовариства і є невід'ємною складовою політик сталого розвитку держав-членів ЄС, які постійно оновлюються та вдосконалюються. Регіональний рівень сталого розвитку характеризується рівновагою між соціальною, економічною, екологічною підсистемами регіону як цілісної системи, управління яким здійсню-

ється на рівні органів державної та регіональної влади. Локальний рівень сталого розвитку охоплює міста, сільські території та обумовлює розроблення механізму управління сталим розвитком на основі регіональних і місцевих стратегій за участю органів місцевого самоврядування і громад. З метою підтримки розвитку регіонів та міст в ЄС працюють такі ініціативні програми: програма INTERREG, яка позначає прикордонну, транснаціональну й міждержавну співпрацю для стимулювання гармонійного, збалансованого та сталого розвитку на всій території Співтовариства; програма URBAN сприяє економічному й соціальному відродженню міст, а також приміських регіонів, які перебувають в кризовій ситуації, з метою створення умов для сталого міського розвитку; програма EQUAL — транснаціональна співпраця в розробці нових засобів боротьби з усіма формами дискримінації й нерівності на ринку праці. Регіональна політика ЄС називається також політикою згуртування (cohesion policy) та інвестиційною політикою, оскільки одна третя бюджету ЄС виділяється саме на розвиток регіональної політики. Безпосереднім розпорядниками коштів є дві інституції: Європейський фонд регіонального розвитку та Європейський соціальний фонд.

Сталий розвиток міст залежить від створених економічних, екологічних, соціальних і інституційних передумов розвитку свого регіону і становить сучасну парадигму використання наявних і потенційних можливостей забезпечення збалансованого розвитку заради задоволення потреб теперішніх і майбутніх поколінь його мешканців. В основу сталого розвитку міста покладено цільові орієнтири просторової організації суспільних відносин, що визначені Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку а саме: підвищення соціальних і економічних можливостей задля забезпечення добробуту мешканців; підвищення енергоефективності міста; забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування; оптимальне врахування економічних та екологічних інтересів [1].

Концептуальні засади управління сталим розвитком міст країн ЄС розроблені в положеннях Європейського Союзу щодо сталого розвитку міст, а саме: Хартія Конгресу місцевих і регіональних влад Європи (1957 р.), Європейська хартія регіонального просторового планування (1983 р.), Європейська хартія місцевого самоврядування (1985 р.), Гетеборзька стратегія сталого розвитку Європи (2001 р.), а також Лейпцизька хартія сталого розвитку міста (2007 р.).

З підписанням Лейпцизької хартії сталого європейського міста було створено основи для нової міської політики в Європі. Для досягнення цієї мети спочатку необхідно було досягти згоди між країнами-учасниками щодо сумісного розуміння міської політики «Європейське місто». Заслуга цього документу полягає в тому, що він приділяє увагу «не тільки містобудівним аспектам, але й соціальній проблематиці та проблемам місцевих економік, а також питанням інтеграції етнічних меншин та професійної підготовки соціально незахищених груп населення». Лейпцизька хартія сталого європейського міста перетворює розвиток міст на тему європейського масштабу. Вона конкретизує модель європейського міста на початку 21-го сторіччя, визнаючи пов'язані з цими моделями цінності: участь громадян в прийнятті рішень та самовизначення, змішування типів цільового використання; соціальна інтеграція; суспільний простір. Новим стає визнання усіма країнами-учасниками орієнтації на зазначені вище критерії Європейського міста. Це конкретизується у індивідуальному зобов'язанні країн дотримуватися Стратегії інтегрованого розвитку міст та протидіяти ізоляції районів міста із соціально незахищеним населенням [2]. Лейпцизька хартія сталого європейського міста безпосередньо стосується Лісабонської стратегії (2000 р.)¹. В Німеччині Лейпцизька хартія сталого

¹ Стратегічна мета Лісабонської стратегії спрямована на підвищення його глобальної конкурентоспроможності через економічне оновлення та поліпшення в соціальній сфері й охороні довкілля

європейського міста реалізується за допомогою ініціативи «Національна політика розвитку міст».

З 2014 року сталий міський розвиток є однією з ключових цілей стратегії регіонального розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання». Забезпечення сталого розвитку міст — є одним з базових принципів сучасної регіональної політики країн ЄС. Сталий розвиток європейських міст з кожним роком стає все більш важливим для навколишнього середовища та міського планування.

2007–2013 рр. позначилися впровадженням політики інтегрованого розвитку міст (районів) ЄС і здійснювався шляхом формування інтегрованих територіальних стратегій розвитку. У загальноєвропейському контексті можна розрізнити країни, де спрацювали комплексні програми інтегрованого міського розвитку (неблагополучних районів): Бельгія, Данія, Німеччина, Фінляндія, Франція, велика Британія, Нідерланди, Швеція, Швейцарія[2]. Ряд держав-членів ЄС та кандидатів на вступ до ЄС надали перевагу заходам міського планування для розвитку міст, пошуку інвестиції для оновлення інфраструктури.

2014–2020 рр. по всій Європі, у рамках Політики згуртованості, реалізуються Стратегії керованого місцевого розвитку (CLLD). Цьому періоду притаманна локалізація цілей сталого розвитку (ЦСР), яка передбачає визначення, реалізацію та моніторинг стратегій на місцевому рівні, що є важливим для досягнення Порядку денного сталого розвитку до 2030 року. У виборі пріоритетів політики сучасного сталого міського розвитку превалює розумна спеціалізація, починаючи з нових показників і діагностичних підходів, через інклюзивне управління та залучення зацікавлених сторін, до поєднання стратегій, фінансування та бюджетування, узгоджених із цілями сталого розвитку. Цей підхід дозволяє політикам локалізувати виклики сталого розвитку в різних територіальних контекстах і трансформувати їх у інноваційну політику, що сприяє переходу до сталого розвитку.

Серед інноваційних підходів :міський вимір політики згуртованості на 2021–2027 роки, серед яких ключові політики та ініціативи, такі як Міський порядок денний для ЄС, Місія ЄС для 100 кліматично нейтральних і розумних міст, а також дослідження того, як Новий європейський Баугауз² можна використати, щоб змінити місцевий розвиток.

Отже, сучасні політики сталого розвитку міст країн-членів ЄС є складовою регіональних, національних політик сталого розвитку і ключових стратегій ЄС та передбачають імплементацію цілі 11 «Розвиток міст і спільнот» у комплексі із іншими цілями сталого розвитку на всіх територіальних рівнях, інтерпретуючи цілі та завдання в межах місцевого контексту та викликів. У пріоритеті політик міського розвитку — збалансованість економічних, екологічних, соціальних і інституційних складових міст та політика партнерства і згуртованості. Інноваційність політик слід пов'язувати із започаткуванням ініціатив по формуванню практик, які збагачені, натхненні мистецтвом і культурою і, які реагують на потреби, що виходять за межі функціональності; сталі, у гармонії з природою, навколишнім середовищем і нашою планетою; інклюзивні, які заохочують діалог між культурами, дисциплінами, статтю і віком.

Література

1. Програма ООН з навколишнього середовища. Організація Об'єднаних Націй: веб-сайт. 1972. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.unenvironment.org>
2. Лейпцізька Хартія сталого розвитку міста [Електронний ресурс]. URL: http://city2030.org.ua/sites/default/files/documents/DL_LeipzigCharta.pdf

² Новий європейський Bauhaus — це творча та міждисциплінарна ініціатива, яка пов'язує Європейську зелену угоду з нашим життєвим простором і досвідом.